

LAW

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2021.3.1.30>PROCEDURY ROZWIĄZYWANIA SPORÓW CELNYCH
W POSTĘPOWANIU ADMINISTRACYJNYM*Karine Abdukadirova**aspirantka Katedry Prawa Konstytucyjnego, Administracyjnego i Finansowego Akademii Pracy,
Stosunków Społecznych i Turystyki (Kijów, Ukraina)*

ORCID ID: 0000-0002-3980-6357

e-mail: karine_es@i.ua

Adnotacja. Artykuł poświęcono wyjaśnieniu istoty i specyfiki procedur rozwiązywania sporów celnych w postępowaniu administracyjnym. Ustalono, że rozwiązania sporów celnych w postępowaniu administracyjnym reguluje Kodeks Celny Ukrainy, Ustawa Ukrainy „O odwołaniach obywateli”, Kodeks Podatkowy Ukrainy i odpowiednie zarządzenia Ministerstwa Finansów Ukrainy. Scharakteryzowano cechy procedur rozwiązywania sporów celnych w postępowaniu administracyjnym. Należy zauważyć, że procedury rozwiązywania sporów celnych w postępowaniu administracyjnym są regulowane przez przepisy prawa celnego, administracyjnego i podatkowego. Określono procedury rozwiązywania sporów celnych w postępowaniu administracyjnym, do których zaliczono: procedurę odwołania od decyzji organów celnych, których procedury odwołania określa Kodeks Celny Ukrainy; procedurę odwołania od decyzji organów celnych w zakresie opodatkowania; procedurę odwołania od czynności lub zaniechania organów celnych; procedurę rozpatrzenia spraw wnoszonych do organów celnych z instytucji publicznej „Rządowe Centrum Kontaktowe”. Wyróżniono szczególne cechy procedur rozwiązywania sporów celnych w postępowaniu administracyjnym.

Słowa kluczowe: spory celne, procedury, prawne stosunki celne, podmioty sporu celnego w postępowaniu administracyjnym, skarga, prawo Ukrainy w sprawach celnych.

PROCEDURES ADMINISTRATIVE RESOLUTION OF CUSTOMS DISPUTES

*Karine Abdukadirova**PhD Student at Constitutional, Administrative and Financial Law Department
Academy of Labor, Social Relations and Tourism*

ORCID ID: 0000-0002-3980-6357

e-mail: karine_es@i.ua

Abstract. The article is devoted to clarifying the nature and features of the procedures for resolving customs disputes in the administrative order. It is established that the resolution of customs disputes is administratively regulated by the Customs Code of Ukraine, the Law of Ukraine “On Citizens’ Appeals”, the Tax Code of Ukraine and the relevant orders of the Ministry of Finance of Ukraine. The peculiarities of the procedures for resolving customs disputes in the administrative order are described. It is emphasized that the procedures for resolving customs disputes in an administrative manner are regulated by customs, administrative and tax legislation. Procedures for resolving customs disputes in the administrative order are distinguished, which include the following: the procedure for appealing decisions of customs authorities, the procedure for appealing which is determined by the Customs Code of Ukraine; procedure for appealing against decisions of customs authorities in the field of taxation; procedure for appealing actions or omissions of customs authorities; the procedure for processing appeals received by customs authorities from the state institution “Government Contact Center”. The special features of the procedures for resolving customs disputes in the administrative order are highlighted.

Key words: customs disputes, procedures, customs legal relations, subjects of customs dispute in the administrative order, complaint, legislation of Ukraine on customs matters.

ПРОЦЕДУРИ ВИРІШЕННЯ МИТНИХ СПОРІВ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ ПОРЯДКУ

*Каріне Абдукадірова**аспірантка кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права
Академії праці, соціальних відносин і туризму (Київ, Україна)*

ORCID ID: 0000-0002-3980-6357

e-mail: karine_es@i.ua

Анотація. Стаття присвячена з’ясуванню сутності та особливостей процедур вирішення митних спорів в адміністративному порядку. Встановлено, що вирішення митних спорів в адміністративному порядку регламентується Митним кодексом України, Законом України «Про звернення громадян», Податковим кодексом України та відповідними наказами Міністерства фінансів України. Охарактеризовано особливості процедур вирішення митних

спорів в адміністративному порядку. Наголошено, що процедури вирішення митних спорів в адміністративному порядку регулюються нормами митного, адміністративного та податкового законодавства. Виділено такі процедури вирішення митних спорів в адміністративному порядку: процедура оскарження рішень митних органів, порядок оскарження яких визначено Митним кодексом України; процедура оскарження рішень митних органів у сфері оподаткування; процедура оскарження дій або бездіяльності митних органів; процедура опрацювання звернень, що надходять до митних органів з державної установи «Урядовий контактний центр». Виокремлено особливі ознаки процедур вирішення митних спорів в адміністративному порядку.

Ключові слова: митні спори, процедури, митні правовідносини, суб'єкти митного спору в адміністративному порядку, скарга, законодавство України з питань митної справи.

Вступ. Виникнення митних спорів об'єктивно зумовлено правовою природою митних правовідносин. Протистояння підвладних осіб та митних органів, яке призводить до митного конфлікту, вимагає вирішення митного спору. Одним зі способів розв'язання митних спорів є їхнє вирішення в адміністративному порядку. Ефективність застосування цього засобу вирішення митних спорів залежить від низки об'єктивних і суб'єктивних чинників, важливим із яких є чітке розуміння процедурної регламентації вирішення митних спорів в адміністративному порядку. Особливостям вирішення правових спорів в адміністративному порядку присвячені праці таких учених, як В.Б. Авер'янов, В.М. Бевзенко, О.Й. Бучинський, Е.Ф. Демський, С.В. Ківалов, В.К. Колпаков, та інших. Окремим питанням, пов'язаним із вивченням митних спорів, приділяли увагу М.В. Калантай, Ю.В. Оніщик, С.А. Попель, В.В. Решота, М.М. Толстолуцька, Л.Р. Юхтенко та інші. Однак процедури вирішення митних спорів в адміністративному порядку до цього часу досконало не вивчені, що й зумовлює актуальність тематики дослідження. У зв'язку з цим метою статті є визначення сутності та особливостей процедур вирішення митних спорів в адміністративному порядку.

Основна частина. Порядок оскарження рішень, дій або бездіяльності митних органів, їхніх посадових осіб та інших співробітників і порядок розгляду звернень митними органами визначено у главі 4 Митного кодексу України (далі – МК України). Адміністративний порядок вирішення митних спорів полягає у можливості оскарження рішень, дій чи бездіяльності митних органів, їхніх посадових осіб та інших співробітників до митного органу (посадової особи) вищого рівня шляхом подання відповідної скарги. Вибір такої процедури, як адміністративне оскарження, є правом підвладних суб'єктів митних відносин, а не їхнім обов'язком. Митним законодавством зобов'язаним особам надається право одразу оскаржити рішення, дії або бездіяльність митних органів, їхніх посадових осіб та інших співробітників до суду. Отже, адміністративний порядок вирішення митних спорів не є обов'язковою процедурою, тому подання скарги до митного органу (посадової особи) вищого рівня не виключає права на одночасне або наступне подання позовної заяви до суду (Оніщик, Толстолуцька, 2019: 115).

Вирішення митних спорів в адміністративному порядку є додатковою гарантією захисту прав та законних інтересів підвладних суб'єктів митних відносин (Циганов, 2016: 208). Перевагами цієї форми вирішення митних спорів є: відносна простота, що дозволяє практично будь-якій особі самостійно подати скаргу, без необхідності використання сторонньої юридичної допомоги (Бондаренко, 2020: 262); розгляд скарги здійснюється безоплатно; оперативний розгляд скарги; оскарження навіть з негативним для особи результатом дозволяє їй краще зрозуміти позицію митного органу й у разі звернення до суду вона отримує можливість більш детально підготуватися до захисту своєї позиції (Пепеляєв, 2005: 563). Однак адміністративний порядок вирішення митних спорів має певні недоліки, до яких насамперед доцільно віднести такі: юрисдикційний орган, який вирішує спір, належить до тієї ж владної вертикалі, що й митний орган, котрий виступає стороною спору, і має щодо останнього організаційно-управлінські повноваження, тож це дає суттєві підстави сумніватися в тому, що така форма забезпечує неупереджене та об'єктивне вирішення спору; недостатність професійної підготовки посадових осіб, які мають вирішувати спори; досить загальний підхід до правового врегулювання порядку реалізації цієї форми, що зумовлює наявність у ньому певних прогалин та інших недоліків (Бондаренко, 2020: 262). Тому ефективність вирішення митних спорів в адміністративному порядку залежить від рівня правової культури та правосвідомості суб'єктів митних правовідносин (Булгаков, 2018: 92).

Необхідно зазначити, що у митній сфері можуть виникати спори, які не можна віднести до митних. Йдеться про спори, пов'язані з проходженням державної служби в митних органах; які виникають у митній сфері між приватними особами; пов'язані з притягненням до відповідальності за порушення митних правил (Калантай, 2017: 5). Зауважимо, що згідно з частиною 1 статті 458 МК України порушення митних правил є адміністративним правопорушенням (Митний кодекс України, 2012). Як стверджує М.В. Калантай, це один із тих каналів, які й зараз «пов'язують» митне право з адміністративним. Питання, чи притягнення до юридичної відповідальності є спором, залишається відкритим. Проте навіть у випадку ствердної відповіді спір щодо притягнення особи до адміністративної відповідальності за порушення митних правил буде класичним адміністративно-правовим спором (Калантай, 2017: 5–6).

У частині 2 статті 24 МК України встановлено, що предметом вирішення митних спорів в адміністративному порядку є рішення, дії чи бездіяльність митних органів, їхніх посадових осіб та інших працівників. Рішення – окремі акти, якими митні органи або їхні посадові особи розв'язують питання, передбачені законодавством України з митної справи, а також задовольняють скарги, заяви, клопотання конкретних фізичних чи юридичних осіб або відмовляють в їхньому задоволенні. Дії – вчинки посадових осіб та інших працівників митних органів, пов'язані з виконанням ними обов'язків, покладених на них відповідно до цього кодексу та інших актів законодавства України. Бездіяльність – невиконання митними органами, їхніми посадовими особами та іншими працівниками обов'язків, покладених на них відповідно до цього кодексу та інших актів

законодавства України, або неприйняття ними рішень з питань, віднесених до їхніх повноважень, упродовж строку, визначеного законодавством. При цьому слід зауважити, що оскарження податкових повідомлень-рішень митних органів здійснюється у порядку, встановленому Податковим кодексом України (далі – ПК України) (Митний кодекс України, 2012).

Для оскарження рішень, дій або бездіяльності митних органів, їхніх посадових осіб та інших працівників підвладний суб'єкт митних правовідносин повинен подати скаргу. Скарга на рішення, дії або бездіяльність посадової особи чи іншого працівника митного органу (включаючи заступника керівника) подається керівникові цього органу, організації. Скарга на рішення, дії або бездіяльність керівника митного поста подається до митниці, структурним підрозділом якої є цей митний пост. Скарга на рішення, дії або бездіяльність керівника митниці, спеціалізованого митного органу, митної організації подається до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну митну політику (Митний кодекс України, 2012).

Процедури звернення підвладних суб'єктів митних правовідносин належать до «заявних» процедур, оскільки вони починаються за ініціативою приватних осіб. Водночас згідно з частиною 1 статті 28 МК України центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, має право в порядку контролю за діяльністю підпорядкованих митних органів або їхніх посадових осіб скасовувати або змінювати їхні неправомірні рішення, а також вживати передбачені законом заходи за фактами неправомірних рішень, дій або бездіяльності зазначених органів або осіб (Митний кодекс України, 2012). Це дає підстави стверджувати, що у МК України передбачені витоки запровадження втручальної процедури вирішення митних спорів в адміністративному порядку. Втручальна процедура, залежно від наслідків для приватної особи, поділяється на «позитивні» заходи, які не мають правообмежувального характеру, та «негативні», які обмежують особу у правах (Юхтенко, 2020: 62).

Варто відзначити, що згідно з частиною 1 статті 26 МК України вимоги до форми і змісту скарг та інших звернень громадян, строки їхнього подання, порядок і терміни їхнього розгляду, а також відповідальність за порушення законодавства про звернення громадян визначаються Законом України «Про звернення громадян» та цим кодексом (Митний кодекс України, 2012). Отже, вирішення митних спорів в адміністративному порядку регламентується також Законом України «Про звернення громадян».

Відповідно до статті 16 Закону України «Про звернення громадян» скарга на дії чи рішення органу державної влади, органу місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації, об'єднання громадян, засобів масової інформації, посадової особи подається у порядку підлеглості вищому органу або посадовій особі, що не позбавляє громадянина права звернутися до суду відповідно до чинного законодавства, а в разі відсутності такого органу або незгоди громадянина з прийнятим за скаргою рішенням – безпосередньо до суду. Громадянин може подати скаргу особисто або через уповноважену на це іншу особу. До скарги додаються наявні в громадянина рішення або копії рішень, що приймалися за його зверненням раніше, а також інші документи, необхідні для розгляду скарги, які після її розгляду повертаються громадянину (Закон України «Про звернення громадян», 1996). У статтях 18 та 19 Закону України «Про звернення громадян» визначені права громадянина при розгляді скарги та обов'язки органів державної влади, місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, об'єднань громадян, засобів масової інформації, їхніх керівників та інших посадових осіб щодо розгляду скарг.

Згідно зі статтею 20 Закону України «Про звернення громадян» звернення розглядаються і вирішуються у термін не більше одного місяця від дня їхнього надходження, а ті, які не потребують додаткового вивчення, – невідкладно, але не пізніше п'ятнадцяти днів від дня їхнього отримання. Якщо в місячний термін вирішити порушені у зверненні питання неможливо, керівник відповідного органу, підприємства, установи, організації або його заступник встановлюють необхідний термін для розгляду звернення, про що повідомляється особі, яка його подала. При цьому загальний термін вирішення питань, порушених у зверненні, не може перевищувати сорока п'яти днів (Закон України «Про звернення громадян», 1996). У статті 21 Закону України «Про звернення громадян» передбачено, що органи державної влади, місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації незалежно від форм власності, об'єднання громадян, посадові особи розглядають звернення громадян, не стягуючи плати (Закон України «Про звернення громадян», 1996).

Водночас оскарження рішень, дій або бездіяльності митних органів, їхніх посадових осіб та інших працівників визначено Наказом Міністерства фінансів України від 23 листопада 2020 року № 724 «Про затвердження Порядку розгляду звернень та організації особистого прийому громадян у Державній митній службі України та її територіальних органах». Згідно з цим порядком звернення може бути усним (викладеним громадянином на особистому прийомі або за допомогою засобів телефонного зв'язку) чи письмовим, надісланим поштою або переданим громадянином особисто або через уповноважену ним особу, якщо ці повноваження оформлені відповідно до законодавства України (зокрема під час особистого прийому). Письмове звернення також може бути надіслане з використанням інтернету, засобів електронного зв'язку (електронне звернення). Зауважимо, що цей Порядок не застосовується: під час опрацювання звернень, які надходять до митних органів з державної установи «Урядовий контактний центр»; у разі оскарження податкових повідомлень-рішень про визначення суми грошових зобов'язань фізичних осіб-платників податків або будь-яких інших рішень митних органів у відносинах оподаткування, до яких застосовуються положення статей 55, 56 розділу II ПК України, та з питань щодо повернення грошових коштів; у разі оскарження рішень митних органів, порядок оскарження яких визначено МК України. Якщо звернення громадян містять скарги на дії (бездіяльність) посадових осіб митних органів, інформацію або повідомлення про злочин, прохання

сприяти в реалізації порушених прав та законних інтересів громадян, пропозиції щодо покращення роботи митних органів, такі звернення підлягають окремій реєстрації та розгляду згідно з Законом України «Про звернення громадян» та цим Порядком (Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Порядку розгляду звернень та організації особистого прийому громадян у Державній митній службі України та її територіальних органах», 2020).

До оскарження рішень митних органів, порядок оскарження яких визначено МК України, можна віднести: рішення митного органу щодо коригування митної вартості (пункт 4 частини 3 статті 52 МК України); рішення про відмову в митному оформленні (частина 2 статті 256 МК України); рішення щодо застосування окремих положень законодавства України з питань митної справи (частини 1, 2 статті 23 МК України); рішення на підставі застосування системи управління ризиками (глава 52 МК України); рішення щодо класифікації товарів для митних цілей (стаття 69 МК України). Своєю чергою оскарження податкових повідомлень-рішень митних органів здійснюється у порядку, встановленому ПК України. У частині 15 статті 354 МК України встановлено, що доводи стосовно незгоди з рішеннями митного органу щодо правильності визначення заявлених у митних деклараціях кодів товарів згідно з УКТ ЗЕД, їхньої митної вартості й країни походження, підстав для звільнення від оподаткування викладаються підприємством під час апеляційного оскарження податкових повідомлень-рішень про визначення суми грошового зобов'язання, винесених за результатами документальної перевірки, у порядку, передбаченому статтею 56 ПК України. Слід зазначити, що процедуру оскарження податкових повідомлень-рішень митних органів визначено також Наказом Міністерства фінансів України від 21 жовтня 2015 року № 916 «Про затвердження Порядку оформлення і подання скарг платниками податків та їхнього розгляду контролюючими органами».

Відповідно до статті 56 ПК України у разі якщо платник податків вважає, що контролюючий орган неправильно визначив суму грошового зобов'язання або прийняв будь-яке інше рішення, що суперечить законодавству чи виходить за межі повноважень контролюючого органу, встановлених цим Кодексом або іншими законами України, такий платник має право звернутися зі скаргою про перегляд цього рішення до контролюючого органу вищого рівня. Скарга подається до контролюючого органу вищого рівня у письмовій формі (за потреби – з належним чином засвідченими копіями документів, розрахунками та доказами, які платник податків вважає за потрібне надати з урахуванням вимог пункту 44.6 статті 44 цього Кодексу) впродовж десяти робочих днів, що настають за днем отримання платником податків податкового повідомлення-рішення або іншого рішення контролюючого органу, що оскаржується (Податковий кодекс України, 2010).

Згідно з Наказом Міністерства фінансів України від 21 жовтня 2015 року № 916 розгляд матеріалів скарги здійснюється у відкритому або закритому засіданнях. Розгляд матеріалів скарги у відкритому засіданні – це розгляд справи контролюючим органом, який відбувається на підставі клопотання платника податків – скаржника, податкового агента або його уповноважених представників (зокрема адвокатів), а також за участю уповноважених представників центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику; уповноважених представників центрального органу виконавчої влади, який реалізує державну регуляторну політику; уповноваженого представника Ради бізнес-омбудсмена; представників засобів масової інформації. Розгляд матеріалів скарги у закритому засіданні – це розгляд матеріалів скарги контролюючим органом, який відбувається виключно за участю платника податків – скаржника або його уповноважених представників (зокрема адвокатів), уповноваженого представника Ради бізнес-омбудсмена (за умови прийняття Радою бізнес-омбудсмена до розгляду скарги, поданої платником податків) та представників центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування і реалізує державну фінансову політику (Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Порядку оформлення і подання скарг платниками податків та їхнього розгляду контролюючими органами», 2015).

Митний орган, який розглядає скаргу платника податків, зобов'язаний прийняти вмотивоване рішення та надіслати його впродовж двадцяти календарних днів, наступних за днем отримання скарги, на адресу платника податків поштою з повідомленням про вручення або надати йому під розписку. Керівник (його заступник або уповноважена особа) митного органу може прийняти рішення про продовження строку розгляду скарги платника податків понад двадцятиденний строк, але не більше шістдесяті календарних днів, та письмово повідомити про це платника податків. Якщо вмотивоване рішення за скаргою платника податків не надсилається платнику податків упродовж двадцятиденного строку або впродовж строку, продовженого за рішенням керівника (його заступника або уповноваженої особи) митного органу, така скарга вважається повністю задоволеною на користь платника податків з дня, наступного за останнім днем зазначених строків. Скарга вважається також повністю задоволеною на користь платника податків, якщо рішення керівника (його заступника або уповноваженої особи) митного органу про продовження строків її розгляду не було надіслано платнику податків до закінчення двадцятиденного строку. Скарга, подана із дотриманням строків, зупиняє виконання платником податків грошових зобов'язань, визначених у податковому повідомленні-рішенні (рішенні), на строк від дня подання такої скарги до митного органу до дня закінчення процедури адміністративного оскарження (Податковий кодекс України, 2010).

Процедура оскарження податкових повідомлень-рішень закінчується: днем, наступним за останнім днем строку, передбаченого для подання скарги на податкове повідомлення-рішення або будь-яке інше рішення митного органу в разі, коли така скарга не була подана у встановлений строк; днем отримання платником податків рішення митного органу про повне задоволення скарги; днем отримання платником податків рішення центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну митну політику; днем звернення

платника податків до митного органу із заявою про розстрочення, відстрочення грошових зобов'язань, що оскаржувались (Податковий кодекс України, 2010).

Проведений аналіз дозволяє стверджувати, що процедури вирішення митного спору в адміністративному порядку мають свою специфіку, яка, незважаючи на деяку схожість у процедурних питаннях оскарження, визначається для кожного виду діяльності підставами виникнення спору; виявленням рішень і дій, які підлягають оскарженню (об'єкта оскарження); встановленням прав, свобод і законних інтересів, які порушені оскаржуваними діями і рішеннями. Зрештою усі зазначені фактори разом із конкретним видом діяльності митного органу впливають на правовий режим захисту порушених прав і визначають процедуру оскарження (Горбунов, 2012: 16).

Висновки. Процедури вирішення митних спорів в адміністративному порядку регламентовано нормами митного, адміністративного та податкового законодавства. До процедур вирішення митних спорів в адміністративному порядку доцільно віднести такі: процедура оскарження рішень митних органів, порядок оскарження яких визначено МК України; процедура оскарження рішень митних органів у сфері оподаткування; процедура оскарження дій або бездіяльності митних органів; процедура опрацювання звернень, що надходять до митних органів з державної установи «Урядовий контактний центр». Виокремлено особливі ознаки процедур вирішення митних спорів в адміністративному порядку: 1) вирішення митних спорів в адміністративному порядку регулюється сукупністю норм різної галузевої належності; 2) митним спором в адміністративному порядку вважається той спір, який випливає з митних правовідносин; 3) обов'язковими суб'єктами митного спору в адміністративному порядку є владний та підвладний суб'єкти митних правовідносин.

Чинне правове регулювання процедур вирішення митних спорів в адміністративному порядку потребує оновлення, узгодження та систематизації. У МК України не належним чином регламентовано процедуру оскарження рішень митних органів, порядок оскарження яких визначено МК України, процедуру оскарження рішень митних органів у сфері оподаткування, процедуру оскарження дій або бездіяльності митних органів. Главі 4 МК України «Оскарження рішень, дій або бездіяльності митних органів, їхніх посадових осіб та інших працівників і порядок розгляду звернень митними органами» властивий декларативний характер, оскільки вона не дає чіткого розуміння процедур вирішення митних спорів в адміністративному порядку. Усунення наявних прогалин можливе шляхом внесення відповідних змін до МК України. Це сприятиме чіткому розумінню процедур вирішення митних спорів в адміністративному порядку та створенню ефективної моделі вирішення митних спорів в адміністративному порядку.

Список використаних джерел:

1. Оніщик Ю.В., Толстолуцька М.М. Правова ідентифікація дефініції «митний спір». *Правові новели*. 2019. № 9. С. 114–119.
2. Циганов О.Г. Адміністративне оскарження як важливий засіб забезпечення законності при наданні адміністративних послуг у сфері правоохоронної діяльності. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*. 2016. № 1. С. 207–216.
3. Бондаренко О.М. Теорія та практика вирішення податкових спорів: концептуальні засади : дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.07 ; Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. Київ, 2020. 433 с.
4. Налоговое право : учебник / под ред. С.Г. Пепеляева. Москва : Юристь, 2005. 591 с.
5. Булгаков О.С. Юрисдикція адміністративного суду щодо вирішення справ у сфері публічної служби : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 ; Запорізький національний університет. Запоріжжя, 2018. 204 с.
6. Калантай М.В. Щодо визначення терміна «митні спори». *Теорія і практика правознавства*. 2017. № 2 (12). С. 1–8.
7. Митний кодекс України : Закон України від 13 березня 2012 року № 4495-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text> (дата звернення: 15.07.2021).
8. Юхтенко Л.Р. Адміністративно-правові засади вирішення спорів, що випливають з публічно-правових відносин, у досудовому порядку : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 ; Запорізький національний університет. Запоріжжя, 2020. 221 с.
9. Про звернення громадян : Закон України від 2 жовтня 1996 року № 393/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 15.07.2021).
10. Про затвердження Порядку розгляду звернень та організації особистого прийому громадян у Державній митній службі України та її територіальних органах : Наказ Міністерства фінансів України від 23 листопада 2020 року № 724. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0086-21#Text> (дата звернення: 15.07.2021).
11. Податковий кодекс України : Закон України від 2 грудня 2010 року № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 15.07.2021).
12. Про затвердження Порядку оформлення і подання скарг платниками податків та їхнього розгляду контролюючими органами : Наказ Міністерства фінансів України від 21 жовтня 2015 року № 916. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1617-15#Text> (дата звернення: 15.07.2021).
13. Горбунов С.С. Правовой институт оспаривания решений, действий (бездействия) таможенных органов Российской Федерации: материальный и процессуальный аспекты : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.14. Екатеринбург, 2012. 28 с.

References:

1. Onisychuk, Y.V., Tolstolutska, M.M. (2019) Pravova identifikacia definicii «mitniy spir» [Legal identification of the definition of «customs dispute»]. *Pravovi noveli* [Legal novels] No. 9. P. 114–119. [in Ukrainian].
2. Ciganov, O.G. (2016) Administrativne oskargenja jak vaslivii zasib zabezpecheniya zakonnosti pri nadanni administrativnih poslug u sferi pravoohoronnoi diyalnosti [Administrative appeal as an important means of ensuring legality in the provision

- of administrative services in the field of law enforcement]. *Visnik Luganskogo dergavnogo universitetu vnutrishih sprav imeni E.O. Didorenka* [Bulletin Luhansk State University of Internal Affairs named after E.O. Didorenko] No. 1. P. 207–216. [in Ukrainian].
3. Bondarenko, O.M. (2020) Teoria ta practica vireshenya podatkovih sporiv: konceptualni zasadi [Theory and practice of resolving tax disputes: conceptual principles]. Kyiv. [in Ukrainian].
 4. Pepeliaev, S.G. (2005) Nalogovoe pravo [Tax law]. Moskva [in Russian].
 5. Bulgakov, O.S. (2018) Jurisdikciya administrativnogo sudu shodo virishenya sprav u sferi publichnoi slushbi [Jurisdiction of the administrative court to decide cases in the field of public service]. Zaporizhzhia. [in Ukrainian].
 6. Kalantai, M.V. (2017) Shodo visnachenya termina «mitni spori» [Regarding the definition of the term «customs disputes»]. *Teoria i practica pravoznavstva* [Theory and practice of jurisprudence] No. 2. P. 1–8. [in Ukrainian].
 7. Mitniy Kodeks Ukrayiny (2012) (Verkhovna Rada Ukrayiny). [Customs Code of Ukraine 2012 (Verkhovna Rada of Ukraine)]. Ofitsiynyy sayt Verkhovnoyi Rady Ukrayiny. [The official website of the Verkhovna Rada of Ukraine]. <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>> [in Ukrainian].
 8. Yuhtenko, L.R. Administrativno-pravovi zasadi virishenya sporiv, sho vplivayut z publichno-pravovih vidnosin, u dosudovomu poradku [Administrative and legal principles for resolving disputes arising from public law relations in a pre-trial procedure]. Zaporizhzhia. [in Ukrainian].
 9. Zakon Pro zvernennya gromadyan (1996) (Verkhovna Rada Ukrayiny). [Law on Citizens' Appeals 1996 (Verkhovna Rada of Ukraine)]. Ofitsiynyy sayt Verkhovnoyi Rady Ukrayiny. [The official website of the Verkhovna Rada of Ukraine]. <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80#Text>> [in Ukrainian].
 10. Nakaz Ministerstva finansiv Ukrayiny Pro zatverdgenya Poryadku rozglyadu zvernenn ta organizacii osobistogo priyomu gromadyan u Dergavnii mitnii slushbi Ukrayiny ta ii teritorialnih organah (2020) (Verkhovna Rada Ukrayiny). [Order of the Ministry of Finance of Ukraine On approval of the Procedure for consideration of appeals and organization of personal reception of citizens in the State Customs Service of Ukraine and its territorial bodies 2020 (Verkhovna Rada of Ukraine)]. Ofitsiynyy sayt Verkhovnoyi Rady Ukrayiny. [The official website of the Verkhovna Rada of Ukraine]. <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0086-21#Text>> [in Ukrainian].
 11. Podatkovii Kodeks Ukrayiny (2010) (Verkhovna Rada Ukrayiny). [Tax Code of Ukraine 2012 (Verkhovna Rada of Ukraine)]. Ofitsiynyy sayt Verkhovnoyi Rady Ukrayiny. [The official website of the Verkhovna Rada of Ukraine]. <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>> [in Ukrainian].
 12. Nakaz Ministerstva finansiv Ukrayiny Pro zatverdgenya Poryadku oformlenya i podanya skarg platnikami podatkov ta ih rozglyadu kontrolyuchimi oraganami (2015) (Verkhovna Rada Ukrayiny). [Order of the Ministry of Finance of Ukraine On approval of the Procedure for registration and submission of complaints by taxpayers and their consideration by regulatory authorities 2015 (Verkhovna Rada of Ukraine)]. Ofitsiynyy sayt Verkhovnoyi Rady Ukrayiny. [The official website of the Verkhovna Rada of Ukraine]. <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1617-15#Text>> [in Ukrainian].
 13. Gorbunov, S.S. (2012) Pravovoi institut osparivania reshenii, deistvii (bezdeistviya) tamoshenih organov Rossiiskoi Federacii: materialnii i prossualnii aspekti [Legal institution for challenging decisions, actions (inaction) of the customs authorities of the Russian Federation: material and procedural aspects]. Yekaterinburg. [in Russian].